

УДК 658.15:336

**ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ
ПІДПРИЄМСТВ**<http://orcid.org/0000-0003-1748-5537>

Котькалова-Литвин Інна Володимирівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та маркетингу Приватного вищого навчального закладу «Європейський університет», тел. +38(066)904-03-89, Kotkalova.Inaa@gmail.com
Inna Kotkalova-Lytvyn, Ph. D., Associate Professor, European University, m. Kyev

I. Kotkalova-Lytvyn. Forming of management mechanism for financial supplying of development of industrial enterprises.

Conducted research was aimed at substantiating content and structural elements of financial supplying management mechanism, which takes into account goals, and objectives of industrial enterprise development. Methodologically research is based on scientific achievements of scientists-economists in the fields of enterprises financial management, formation of basic principles of corporate structures development management. According to the most significant theoretical positions of corporate management, author has formulated paradigmatic regulations for the industrial enterprises development management, namely: corporate structure systematics; integrity of management system organization; management mechanism adaptability; coordination of management system activity; management system autonomy. Indicated preconditions for development management are relevant for implementation of the full range of enterprise management functions and are of particular importance in the context of developing scientifically grounded concept of activities organization. From the author's point of view, management mechanism for financial supplying of development of industrial enterprises is a system of interrelated and interdependent criteria, principles, parameters, methods, tools and levers of influence on the business entity in order of forming financial policy aimed at balanced functioning and development of an industrial enterprise. Thus, from the author's approach standpoint, structural elements of the financial supplying management mechanism are the priority directions of enterprise activity development, which determine goals of management; defining of systematic external environment influence factors; principles of formation of financial potential; basic functions, methods, tools and stimulus of enterprise financial supplying management system.

Котькалова-Литвин І. В. Формування механізму управління фінансовим забезпеченням в контексті розвитку промислових підприємств.

Проведене дослідження ставило за мету обґрунтування змісту та структурних елементів механізму управління фінансовим забезпеченням з урахуванням цілей і задач розвитку промислових підприємств. Методологічна база дослідження базується на наукових досягненнях вчених-економістів в сфері фінансового менеджменту підприємств, формування базових принципів управління розвитком корпоративних структур. За результатами найбільш значимих теоретичних положень корпоративного менеджменту, автором було сформульовано парадигмальні положення управління розвитком промислових підприємств, а саме: системність корпоративної структури; цілісність організації системи управління; адаптивність механізму управління; координація діяльності управлінської системи; автономність системи управління. Означені передумови управління розвитком актуальні для реалізації повного спектру функцій управління підприємством і мають особливе значення в контексті розробки науковообґрунтованої концепції організації діяльності. З точки зору авторів, механізм управління фінансовим забезпеченням розвитку промислових підприємств являє собою систему взаємообумовлених, взаємопов'язаних та взаємозалежних критеріїв, принципів, параметрів, методів, інструментів та важелів впливу на суб'єкта господарювання з метою формування фінансової політики, спрямованої на збалансоване функціонування та розвиток промислового підприємства. Таким чином, структурними елементами механізму управління фінансовим забезпеченням, з позиції авторського підходу, є пріоритетні напрями розвитку діяльності підприємства, які визначають цілі управління; визначення системоутворюючих факторів впливу зовнішнього середовища; принципи формування фінансового потенціалу; базові функції, методи, інструменти та стимули системи управління фінансовим забезпеченням підприємства.

Котькалова-Литвин І. В. Формирование механизма управления финансовым обеспечением в контексте развития промышленных предприятий.

Целью проведённого исследования было обоснование структурных элементов механизма управления финансовым обеспечением с учетом целей и задач развития промышленного предприятия.

Методологическая база исследования основывается на научных достижениях ученых-экономистов в сфере финансового менеджмента предприятия, формирования базовых принципов управления развитием корпоративных структур. По результатам наиболее значимых теоретических положений корпоративного менеджмента, автором были сформулированы парадигмальные положения управления развитием промышленных предприятий, а именно: системность корпоративной структуры, целостность организации системы управления; адаптивность механизма управления; координация деятельности управленческой системы; автономность системы управления. Обозначенные условия управления развитием актуальны для реализации всего спектра функций управления предприятием и имеют особенное значение в контексте разработки научно обоснованной концепции организации деятельности. С точки зрения автора, механизм управления финансовым обеспечением развития промышленно-предприятия представляет собой систему взаимообусловленных, взаимосвязанных, взаимозависимых критериев, принципов, параметров, методов, инструментов и рычагов влияния на субъекты хозяйствования с целью формирования финансовой политики, направленной на сбалансированное функционирование и развитие промышленного предприятия. Таким образом, структурными элементами механизма управления финансовым обеспечением, с позиции авторского подхода, являются приоритетные направления развития деятельности предприятия, которые определяют цели управления; обозначение системообразующих факторов влияния внешней среды; принципы формирования финансового потенциала; базовые функции, методы, инструменты и стимулы системы управления финансовым обеспечением предприятия.

Постановка проблеми. Макроекономічний аналіз розвитку промисловості України за період трансформації національної економіки свідчить, що, з однієї сторони відбулось миттєве руйнування контурів господарських відносин, які забезпечували відтворення технологічної структури народного господарства, проте, з іншої – не завершився процес утворення нової цілісної відтворювальної структури. В результаті розвинулась дезінтеграція економічної системи, її перетворення в сукупність окремих, майже не пов'язаних між собою елементів, які самостійно адаптуються до динамічних змін економічного середовища. В наслідок дезінтеграції економічної системи та її розпада на окремі елементи, які поступово вбудовуються у зовнішні відтворювальні контури, передумови розвитку утворюються переважно зовні й найчастіше визначаються зовнішньоекономічними факторами. Внутрішні джерела росту втратили в даному контексті своє значення, депресивні явища в економіці набули перманентного характеру та супроводжуються зниженням ефективності виробництва, рівня інвестиційної активності, деградацією виробничого потенціалу, стримуванням розвитку промислових підприємств. За таких умов конче необхідно, з позиції подолання негативних тенденцій, сформулювати та обґрунтувати механізм фінансового забезпечення розвитку промислових підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням сутності та складових фінансового механізму підприємства присвячено досить багато наукових праць, парадигмальні основи змісту фінансового механізму сформулювали такі вітчизняні економісти, як В.Д. Базилевич, О.Д. Василик, Г.Г. Кірейцев, А.М. Поддєрьогін, В.М. Опарін, В.М. Фетосов, С.І. Юрій. Проблема формування та реалізації фінансового механізму опікувались такі вчені, як М.В. Гончаренко, В.М. Колосюк, Н.Г. Метеленко, Ю.Д. Радіонов, Т.Й. Сус, О.В. Тарасова. Водночас, питання змісту та значення механізму управління фінансовим забезпеченням розвитку промислових підприємств на сьогоднішній час залишились не достатньо висвітленими, що й обумовило вибір та зміст авторського дослідження.

Мета статті полягає в обґрунтуванні структурних елементів механізму управління фінансовим забезпеченням розвитку промислового підприємства та формулювання характерних ознак і дієвості кожного з них.

Результати дослідження. Процес ефективного функціонування та розвитку промислових підприємств опосередковується відповідним фінансовим механізмом, створення якого потребує наукового вивчення сутності, змісту та складових фінансового забезпечення підприємницької діяльності. Багатоаспектність поглядів науковців на сутність фінансового механізму узагальнена авторами у табл.1.

Аналіз наукових поглядів на сутність фінансового механізму показав термінологічну невизначеність в цій сфері та формування двох основних точок зору з цього питання. Перша група авторів вважає, що фінансовий механізм – це сукупність «економіко-організаційних та правових форм і методів управління» [1, с.18], «фінансовий методів і форм, інструментів та важелів впливу» [9, с.53], «методів реалізації економічних інтересів» [4, с.72]. В цьому контексті нам цікавим є формулювання О.Є. Гудзь, яка визначає фінансовий механізм як «сукупність форм і методів зовнішнього й внутрішнього впливів на формування, використання та нагромадження фінансових ресурсів із метою забезпечення ними господарської діяльності підприємства та підвищення ефективності і прибутковості виробництва [16, с. 11]». Друга група науковців дотримується системного підходу, в рамках якого, цікавим є погляд А.М. Поддєрьогіна, про те, що фінансовий механізм – «це система управління фінансами призначена для організації взаємодії фінансових відносин і грошових фондів із метою оптимізації їхнього впливу на кінцеві результати його діяльності» [10, с.11].

Таблиця 1.

Теоретичні підходи до визначення сутності фінансового механізму,
авторське групування

Сутнісні ознаки фінансового механізму	Сукупність фінансових методів та інструментів управління	Сукупність інструментів впливу на об'єкт управління	Система управління фінансовими ресурсами	Збалансування фінансів підприємств	Інструмент реалізації фінансової політики	Забезпечує виробничі, інвестиційні, соціальні та інші потреби підприємства	Сприяє розвитку підприємства/ суспільства
В.Д. Базилевич, Л.О. Баластрик [1, с.18]	+					+	
О.Д. Василик [2, с.102]	+					+	
М.В. Гончаренко [3, с.61]	+						+
Г.Г. Кірейцев [4, с.72]	+					+	
О.А. Кириченко [5, с.108]	+						+
В.М. Колосюк [6, с.7]		+					+
Г.В. Корнійчук [7, с.5]			+				+
Н.Г. Метеленко [8, с.173]			+				+
В.М. Опарін [9, с.53]	+						
А.М. Поддєрьогін [10, с.11]			+			+	
В.М. Поленчук., О.Б. Наумова [11, с.232]	+						+
Ю.Д. Радіонов [12, с.170]	+						+
Т.Й. Сус [13, с.128]					+		+
О.В. Тарасова [14, с.61]	+						+
С.І. Юрій, В.М. Федосов [15, 89]	+					+	

Таким чином, проведений аналіз дозволив визначити структурні елементи механізму фінансового забезпечення. Однак, для досягнення цілей нашого дослідження, нам необхідно вирішити питання загальнометодологічної основи управління розвитком підприємства, а також охарактеризувати специфіку функцій управління розвитком:

1) системність корпоративної структури. Підприємство складається із багатьох структурних елементів, між якими є взаємозалежний зв'язок, який визначається цілями функціонування кожної функціональної складової підприємства;

2) цілісність організації системи управління. В основі побудови системи управління лежить концепція підприємства як цілісного організму, якому притаманні специфічні властивості із одночасними властивостями кожного із елементів структури. Сумарний підсумок діяльності системи, що складається із окремих елементів утворює синергетичний ефект;

3) адаптивність механізму управління. Властивість пристосовуватися до змін зовнішнього та внутрішнього середовища, до цільової перебудови; властивість збереження рівноваги в умовах невизначеності; гнучкість елементів системи;

4) координація діяльності управлінської системи. Забезпечення узгодженості різних функціональних структур та зв'язків; чітка взаємна координація діяльності структурних елементів різний рівнів управління;

5) автономність структури управління. Кожен компонент системи управління повинен володіти певною автономією, яка, з однієї сторони, дозволяє йому функціонувати як самостійному цілісному мікроорганізму, з іншої – не дозволяє порушувати цілісність та системність структури управління.

Механізм фінансового забезпечення розвитку промислового підприємства виступає своєрідним регулятором, який задає вектор руху та пропорції розподілу фінансових ресурсів, формує основу для переходу підприємства від зосередженого на ефективності поточно діяльності до розвиткоорієнтовного типу. Як складова загальної системи управління підприємством даний механізм спрямований на виконання, по-перше, традиційних процесних функцій: планування розвитку, організація; мотивація та стимулювання, контроль, корегування стратегічних планів; по-друге, застосовує методи та інструменти управління розвитком: факторний аналіз, метод дерева рішень, моделювання, ключові показники ефективності; по-третє, використовує інструменти стимулювання управління розвитком: державні заклади, пільги, бюджетне фінансування, дотації, штрафи, пені.

Механізм фінансового забезпечення розвитку промислового підприємства доцільно розглядати через призму поєднання процесного, ресурсного та системного підходів: як процес (результативний за умови виконання принципу управління багаточисельними та взаємопов'язаними процесами акумуляції, розподілу та використання фінансових ресурсів); як інструмент (реалізується на базі принципу інституційної взаємодії учасників); як систему (ефективний за умови дотримання принципу фінансування розвитку підприємства у формі двох з'єднаних задач: збільшення фінансових потоків, вдосконалення інституційних реформ). Таким чином, під механізмом управління фінансовим забезпеченням розвитку промислових підприємств автори розуміють систему взаємообумовлених, взаємопов'язаних та взаємозалежних критеріїв, принципів, параметрів, методів, інструментів та важелів впливу на суб'єкта господарювання з метою формування фінансової політики, спрямованої на збалансоване функціонування та розвиток промислового підприємства. Механізм фінансового забезпечення розвитку промислового підприємства унаочнено на рис.1.

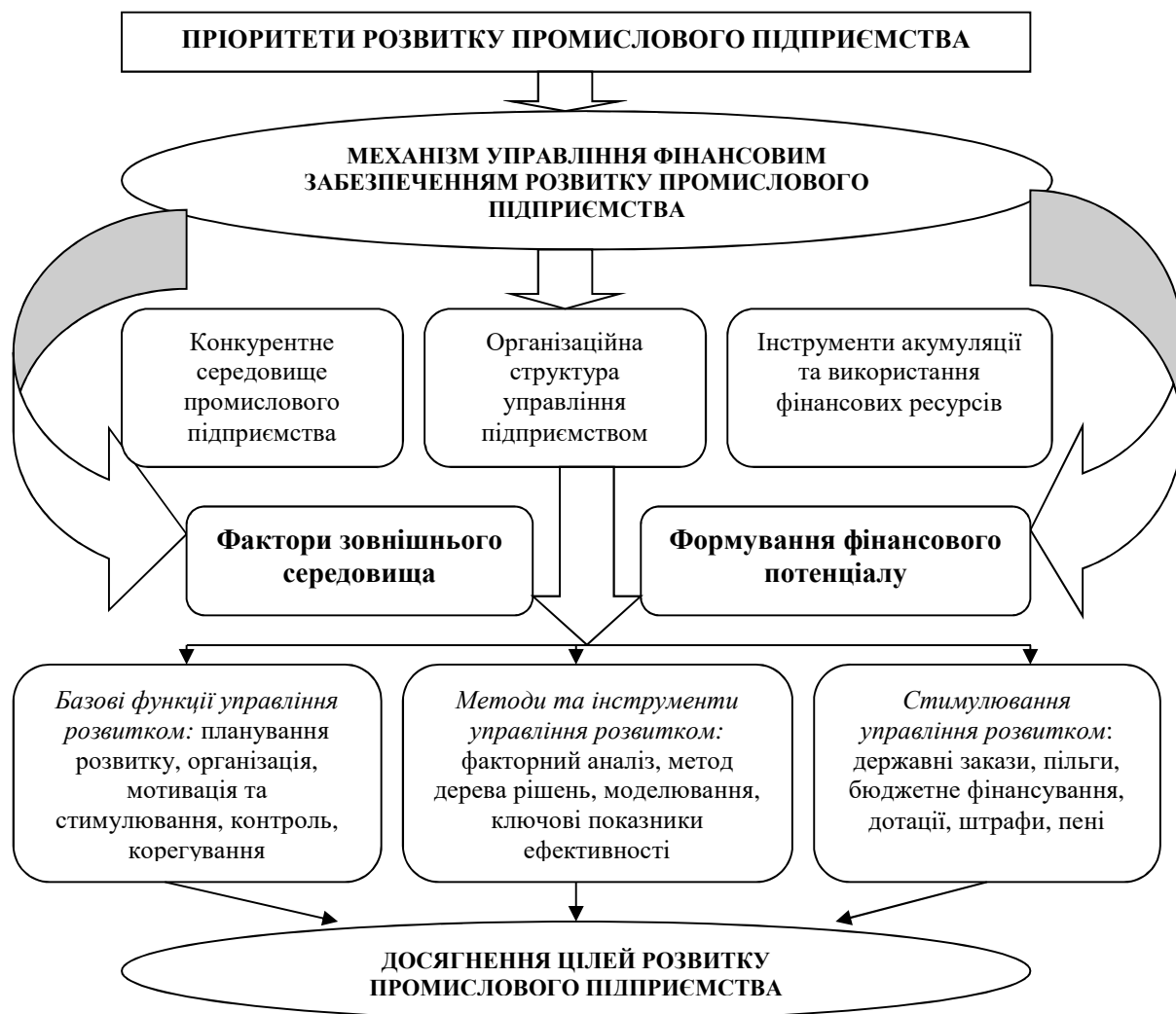

Рис. 1. Складові механізму фінансового забезпечення управління розвитком промислового підприємства (розроблено автором)

Висновки та пропозиції. Таким чином було запропоновано механізм фінансового забезпечення розвитку промислового підприємства, який є невід'ємною частиною загальної системи фінансового управління.

Список використаних джерел:

1. Базилевич В. Д. Державні фінанси: [навч. посіб.] / В. Д. Базилевич, Л. О. Баластрик; за заг. ред. В. Д. Базилевича. – К.: Ari, 2004. – 363 с.
2. Василик О.Д. Теорія фінансів: [підручник] / О.Д. Василик. – К.: НІОС, 2003. – 416 с.
3. Гончаренко М.В. Сутність фінансового механізму реалізації стратегії сталого розвитку території / М.В. Гончаренко // Актуальні проблеми державного управління. – 2014. – № 1. – С. 59–66.
4. Фінансовий менеджмент: [навч. посіб. для студ. вузів] / За ред. Г.Г. Кірейцева; 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Центр учбової літ-ри, 2004. – 531 с.
5. Кириченко О.А. Фінансово-економічні механізми інноваційно-інвестиційного розвитку України: [монографія] / О.А. Кириченко, С.А. Єрохін; під ред. О.А. Кириченко. – К.: Національна академія управління, 2008. – 252 с.
6. Колосок В.М. Формування фінансового забезпечення стратегічного управління великих промислових підприємств / В.М. Колосок // Вісник Приазовського державного технічного університету. – 2012 – № 1(23). – С. 5–11.
7. Корнійчук Г.В. Модернізація механізму управління фінансовим потенціалом агроформувань / Г.В. Корнійчук // Технологический аудит и резервы производства. – 2016. - № 5/4 (31). – С. 4 – 9.
8. Метеленко Н.Г. Концептуалізація поняття «фінансовий механізм» / Н.Г. Метеленко, О.П. Шульга // Причорноморські економічні студії. – 2016. – Вип.10. – С.171 – 179.
9. Опарін В. М Фінанси (загальна теорія): навч. посіб. / В. М. Опарін. – [2-ге вид., доп. і перероб.]. – К.: КНЕУ, 2001. – 240 с.

10. *Фінанси підприємств: [підручник] / [А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін.]; наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін ; 7-е вид., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2008. – 552 с.*
11. *Поленчук В. М. Фінансовий механізм підприємства в умовах ринкових трансформацій / В. М. Поленчук, О. Б. Наумова // Економічні інновації. – 2012. – № 47. – С. 229 – 238.*
12. *Радіонов Ю.Д. Проблеми ефективного функціонування фінансового механізму в контексті досягнення цілей суспільного розвитку / Ю.Д. Радіонов // Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. – 2016. – Т. 21, Вип.2. – С. 169 – 174.*
13. *Сус Т.Й. Роль фінансового механізму в інноваційному розвитку аграрної сфери / Т.Й. Сус // Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics». – 2017. - № 5. – С. 122 – 129.*
14. *Тарасова О.В. Фінансовий механізм стійкого розвитку підприємства / О.В. Тарасова // Економіка харчової промисловості. – 2016. – Т. 8, Вип.2. – С. 59 – 63.*
15. *Фінанси: [підручник] / За заг. ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова; 2-ге вид., переробл. і доповн. – К.: Знання, 2012. – 687 с.*
16. *Гудзь О.Є. Забезпечення фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: теорія, методологія, практика: автореф. дис.... докт. екон. наук : спец. 08.00.04/ О.Є. Гудзь. – Київ, 2007. – 39 с.*

References (BSI):

1. Bazylevych, V. D. (2004). *Derzhavni finansy*. Kyev: Ari [in Ukrainian].
2. Vasylyk, O.D. (2003). *Teoriia finansiv*. Kyev: NIOS [in Ukrainian].
3. Honcharenko, M.V. (2014). *Sutnist finansovoho mekhanizmu realizatsii stratehii staloho rozvytku terytorii. Aktualni problemy derzhavnogo upravlinnia*, 1, 59–66 [in Ukrainian].
4. *Finansovyi menedzhment*. H.H. Kireitseva (Ed.) et al. (2004). Kyev: Tsentр uchbovoi literatury [in Ukrainian].
5. Kyrychenko, O.A., Yerokhin, S.A. (2008). Kyev: *Natsionalna akademiia upravlinnia* [in Ukrainian].
6. Kolosok, V.M. (2012). *Formuvannia finansovoho zabezpechennia stratehichnogo upravlinnia velykykh promyslovykh pidpriemstv*. *Visnyk Pryazovskoho derzhavnogo tekhnichnogo universytetu*, 1(23), 5–11. [in Ukrainian].
7. Korniiichuk, H.V. (2016). *Modernizatsiia mekhanizmu upravlinnia finansovym potentsialom ahroformuvan. Tekhnolohycheskyi audyt y rezervy prozvodstva* 5/4 (31), 4 – 9. [in Ukrainian].
8. Metelenko, N.H. (2016). *Kontseptualizatsiia poniattia "finansovyi mekhanizm" Prychornomorski ekonomichni studii*, issue 10, 171 – 179. [in Ukrainian].
9. Oparin, V. M. (2001). *Finansy (zahalna teoriia): 2-he vyd., dop. i pererob*. Kyev: KNEU. [in Ukrainian].
10. *Finansy pidpriemstv: 7-e vyd., pererob. i dop. A.M. Poddierohin, M.D. Bilyk, L.D.Buriak* (2008). Kyev: KNEU. [in Ukrainian].
11. Polenchuk, V.M., Naumova, O.B. (2012). *Finansovyi mekhanizm pidpriemstva v umovakh rynkovykh transformatsii. Ekonomichni innovatsii*, 47, 229 – 238. [in Ukrainian].
12. Radionov, Yu.D. (2016). *Problemy efektyvnogo funktsionuvannia finansovoho mekhanizmu v konteksti dosiahnennia tsilei suspilnoho rozvytku*. *Visnyk ONU imeni I.I. Mechnykova*. Vol. 21, issue 2, 169 – 174. [in Ukrainian].
13. Sus, T.Y. (2017). *Rol finansovoho mekhanizmu v innovatsiinomu rozvytku ahrarnoi sfery. Elektronne naukovе fakhove vydannia z ekonomichnykh nauk "Modern Economics"*, 5, 122 – 129. [in Ukrainian].
14. Tarasova, O.V. *Finansovyi mekhanizm stiikoho rozvytku pidpriemstva. Ekonomika kharchovoi promyslovosti*, Vol. 8, issue 2., 59 – 63. [in Ukrainian].
15. *Finansy: 2-he vyd., pererobl. i dopovn* S.I. Yuriiа, V.M. Fedosova (Ed) (2012). Kyev: Znannia. [in Ukrainian].
16. Hudz, O.Ye. (2007). *Zabezpechennia finansovymy resur-samy silskohospodarskykh pidpriemstv: teoriia, metodolohiia, praktyka. Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

Keywords: priorities of development; financial mechanism; financial management methods; management system adaptability; financial potential.

Ключові слова: пріоритети розвитку; фінансовий механізм; методи фінансового управління; адаптивність системи управління; фінансовий потенціал.

Ключевые слова: приоритеты развития; финансовый механизм; методы финансового управления; адаптивность системы управления; финансовый потенциал.

Перевірено на плагіат системою: <https://corp.unicheck.com/library/viewer/report/3618824>

Рецензент: Грозний І. С., завідувачий кафедрою менеджменту ПВНЗ «Європейський університет», доктор економічних наук, професор